

Prof. Dr. Süleyman Uludağ: 1940'ta Amasya'nın Akyazı köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. 1963'te Çorum İmam-Hatip Okulunu, 1967'de İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünü bitirdikten sonra Kastamonu İmam-Hatip Okulunda üç yıl görev yaptı. 1970'te Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü Tasavvuf Tarihi öğretmenliğine atandı. Askerlik görevini tamamladıktan sonra 1975'te Bursa'da açılan Yüksek İslam Enstitüsüne atandı. 1983'te doktor, 1987'de doçent, 1995'te profesör unvanını aldı. 28 Ekim 2007'de Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden emekli oldu.

Süleyman Uludağ'ın *Tasavvuf Tarihi*, *İnsan ve Tasavvuf*, *Tasavvufun Dili (I-III)*, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, *Bayezid-i Bistâmî*, *Mubyiddin İbn Arabî*, *İbn Haldun*, *Fabreddin Râzî*, *İslam Düşüncesinin Yapısı*, *İslam'da Emir ve Yasakların Hikmeti*, *Tasavvufun Mabiyeti Şifau's-Sail*, *İslam'da İrşad*, *İslam ve Musiki*, *Sufî Gözüyle Kadın...* gibi eserleri bulunmaktadır. Bunlardan *İbn Arabî* ve *Fabreddin Râzî*, Farsçaya; *İslam Düşüncesinin Yapısı*, Arnavutçaya; *İslam'da Emir ve Yasakların Hikmetleri*, Gürcüceye tercüme edilmiştir. Kuşeyri *Risale*'sini, F. Attar'ın *Tezkiretü'l Evliya*'sını, İbn Münevver'in *Esarü't-Tevbid*'ini (Tevhidin Sırları), Mücviri'nin *Kesfu'l Mahcub*'unu (Hakikat Bilgisi) ve İbn Haldun'un *Mukaddime*'sini Türkçeye çevirdi. Yazar, İslam düşünçesi, özellikle tasavvuf araştırmalarına devam etmektedir.

Harf Yayınları: 187

Biyografi: 6

Eserin Adı-Yazarı

BÂYEZÎD-İ BİSTÂMÎ Hayatı-Menkıbeleri-Fikirleri

Prof. Dr. Süleyman Uludağ

Kapak Tasarımı

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık

www.harfegitim.com.tr

Birinci Basım

Ocak 2021

ISBN: 978-605-7974-32-7

Bu kitabın yayın hakları © Harf Eğitim Yayıncılığına aittir.

Harf Eğitim Yayıncılığı

Meşrutiyet Mah. Konur Sokak No:39/1 Kızılay-Çankaya-ANKARA

0 312 419 6913

bilgi@harfegitim.com.tr

www.harfegitim.com.tr

Baskı

Emsal Matbaa Tanıtım Hizmetleri San. ve Ltd. Şti.

BÂYEZÎD-İ BİSTÂMÎ
Hayatı-Menkıbeleri-Fikirleri

Prof. Dr. Süleyman Uludağ

h@rf

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ / 7

BİRİNCİ BÖLÜM

BÂYEZİD-İ BİSTÂMÎ'NİN HAYATI / 19

Doğumu / 20

Kardeşleri ve Yeğenleri / 22

Çocukluğu ve Eğitimi / 24

Üstadları / 28

Müritleri / 36

Çağdaşları / 40

Eserleri / 48

Vefatından Sonra / 48

Türbesi ve Zâviyesi / 51

İKİNCİ BÖLÜM

BÂYEZİD-İ BİSTÂMÎ'NİN DÜŞÜNCE VE GÖRÜŞLERİ / 57

Tasavvuf ve Sufi / 57

Melâmet ve Tevâzu / 58

Melâmet ve Eğilimi / 59

Nefis ve Çile Anlayışı / 60

Şeri Hükümler ve Zahiri Kurallara Karşısında Bâyezid / 65

Kur'an ve Tasavvuf Yorumu / 70

Namaz / 73

Hac ve Ka'be / 75

Anne Hakkı ve Hac / 76

Zikir / 79

Tasavvufî Makamlar / 81

Tevekkül / 89

Ahlak / 92

Altı Onluk Demet / 94

Bâyezîd-Râhib Kıssası /	97
Tas-Bal-Kıl Meseli /	103
İnsan Sevgisi /	103
Kadın ve Anne /	108
Bir Kadının Miracı /	109
Anne Hakkı /	110
Hayvan Sevgisi /	111
Hz. Peygambere Seygi ve Bağlılık /	113
Veli ve Velilik /	117
Keramet ve Olağanüstü Hâller /	121
Keşf-İlham-Firaset /	126
Kalb /	130
Temâşâ /	130
Marifet ve Âriflerin Sultanı /	132
İlahî Esrâr ve Hakikatler /	142
Aşk ve Muhabbet /	143
Nâz /	148
Sekr ya da Ruhi Sarhoşluk /	149
Fenâ /	151
Bâyezîd'in Miracı /	155
Tevhid /	163
Halk-Aydınlık-Seçkinler /	167
Cennet-Cehennem /	171
Münacaatları /	175
Şatahat-Coşkulu İfadeler /	176
Bâyezîd'in Şathiyeleri /	180
Bazı Sözleri /	183
Tesiri /	187

BİBLİYOGRAFYA / 189

Bâyezîd-i Bistâmî (öl. 234/848 veya 261/874) /	195
Şeyh Bâyezîd'in (r.a.) Mi'râcı /	247

GİRİŞ

İslam düşüncesinin genelinde tasavvufun doğuşu ayrı bir önem taşır. İslam'da tasavvufun yerini anlamak için tasavvufun doğuş dönemini, bu dönemi anlamak için de bu dönemdeki sufileri iyi tanımak icap eder. Tasavvufun doğduğu sosyal ortamın tarihî, dinî, siyasi, ekonomik ve ilmî şartlarını bilmek, bundan sonra tasavvufun doğuşunu fıkıh ve kelam gibi ilimlerin doğuşuyla mukayese etmek konunun doğru anlaşılmasını bir ölçüde kolaylaştıracaktır. Bu yapılmadan tasavvufa kelamcı veya fıkıhçı ya da hadisçi gözüyle bakmak denebilir ki hiçbir fayda temin etmeyecektir. Zira bu tür bakışlar çok yönlü bir meseleye tek yönden bakmak olur ki bunun yetersiz olacağı açıktır.

Bâyezîd-i Bistâmî, doğuş dönemindeki tasavvuf hareketinin en büyük temsilcisi olup daha sonraki dönemlerde de önemini korumuştur. Onu, tasavvufun vücut bulmasını sağlayan en önemli üstatlardan biri olarak görmek yanlış sayılmaz. Zira Attâr'ın da haklı olarak belirttiği gibi o dönemde hiçbir kimse tasavvufun esaslarını Bâyezîd kadar açık bir biçimde ortaya koymamıştır. III/IX. asrın ilk yarısında tasavvufun Bâyezîd vasıtasıyla ileri bir adım attığı hatta bir sıçrama gerçekleştirdiği muhakkaktır.

Bâyezîd, tasavvufla ilgili fikir ve hislerini bazen tedbirli ve ihtiyatlı ama daha çok serbest hatta cüretli sayılabilecek

ifadelerle ortaya koymuştur. Onun bu tavrı bazı zahir ulemasının aleyhinde bulunmalarına ve kendisini eleştirmelerine, sufilerin de onu ihtiyatla karşılamalarına sebep olmuşsa da daha sonra herkes kendisinden hayranlıkla söz etmiş, onu tasavvuf semasının yol gösteren bir yıldızı olarak kabul etmiştir.

Bâyezîd'in tasavvufu coşkulu, hisli, heyecanlı bir tasavvuf olup aşka, şevke ve muhabbete dayanır. Fakat özellikle marifet ve marifetullah (irfan), bu coşkun ve taşkın tasavvufta önemli bir yer tutar. Hatta onun temelini teşkil eder. Hücvirî, Bâyezîd'i sekr (sermestlik, manevi sarhoşluk) hareketinin öncüsü sayar. Bu yolu tutanlara Tayfurîler adını verir. Sekr hareketinin öncüsü olarak Bâyezîd'de, fenâ ve gaybet (kendinden geçme), miraç (ruhen ulvi ve kudsi âlemlere yükselme), müşahede (ilahi tecellileri temaşa) önemli bir yer tutar. Bu dereceye ulaşmanın itici gücü de aşk, şevk ve muhabbettir. İlahî âlemde fenâ mertebesine ulaşan Bâyezîd'in sekr hâlinde iken söylediği taşkın ve cüretli sözler (şatahat) onun tasavvufunda önemli bir yer tutar. Daha sonra onun yolundan gidenler tarafından örnek alınan ve defalarca tekrarlanan bu sözler aynı zamanda tasavvufun da özünü oluşturur.

Bâyezîd'de tasavvuf sırf bir coşku, salt bir duygu değildir. Bu yolda yaşanan ruhi tecrübelerin ürünü olan marifet ve irfan, onun tasavvufunda duyguyla düşünceyi birbirine bağlar. Bazen duygu, düşünce; bazen de düşünce ve bilgi duygu şeklini alır. Bu hususta, tasavvufunda büyük bir değer ve önemli bir yer verdiği için Bâyezîd'e sultanu'l-ârifîn (âriflerin ve ma'rifet ehli'nin sultanı) unvanı verilmiştir.

Bâyezîd, imkân ölçüsünde muhabbet ve sekr anlayışı ile marifet ve temaşa (rüyet) anlayışını, şeri ve İslami ölçüler içinde tutmaya ve ifade etmeye gayret eder. Onun için zahir

ve şeriat da onda ayrı bir önem kazanır. Onda şeriat-tarikat-marifet-hakikat dörtlüsü ayrı olsa bile aslında genel çizgilerle derin bir biçimde ve sıkıca birbirine bağlıdır. Bu sıkı ve derin bağı, yeterince açık bir biçimde göremeyenler görünüşe bakıp onu tenkit etmişlerse de daha sonra bilgi ve tecrübeleri arttıkça onun hakkındaki kanaatlerini yumuşatmışlardır.

Bâyezîd, tasavvuf tarihinin her döneminde ve her muhitinde saygı görmüş, ulu bir veli olarak kabul edilmiş, sözleri ve menkıbeleri bütün sûfî yazarları ve tarikat mensupları tarafından önemle alıntılanmış, tasavvufi hakikat olarak algılanmış, başkalarına karşı da birer delil olarak ileri sürülmüştür. Diğer yandan destanlaşan hayatı ile menkıbeleri bütün Müslüman kavimler arasında yayılmış, halka mal olmuş, çeşitli yerlerde adına çeşitli makamlar (türbeler, mescitler) inşa edilmiştir. İslam âleminde bir şeyhin ve sûfînin manevi mertebesinin yüceliğini belirtmek için “Devrin Bâyezîd’i” denmiş olması kendisine verilen önemi göstermeye yeter. İslam âleminde Yezîd ismi ne kadar lanetli ise Bâyezîd (Bâ-Yezîd, Yezîd’in babası) ismi de o kadar saygı değerdir.

Tasavvuf anlayışı Ebu Said Ebu'l-Hayr, Senâî, Attâr Mevlâna ve Câmî gibi ünlü sufilerde gelişerek ve açılarak devam etmiştir, Bâyezîd’i iyi anlamak bence tasavvufu anlamak manasına gelir. Zira onda tasavvufun temel unsurları hem öz olarak hem de açılmış olarak mevcuttur.

Bâyezîd’in söz ve menkıbeleri Kelabâzî, Serrâc, Ebu Tâlib Mekkî, Sülemî, Ebu Nuaym, Kuşeyrî ve Hücrivî gibi tasavvufun ana kaynaklarını vücuda getirmiş olan yazarlar tarafından iktibas edilmiş, bazı tasavvufi esasları açıklamak için delil olarak kullanılmıştır. Ancak söz konusu yazarlar Bayezîd’in ilk bakışta zahîrî ve şerî hükümlere aykırı gibi görünen sözlerini ve menkıbelerini eserlerine almamışlardır. Bunun sebebi bu yazarların tasavvufu, ehlisünnet muhitine

sokmak için dikkatli davranmaları, esasen tasavvufa yabancı olan çevreleri ürkütmemeye düşünceleridir. Onlar Bâyezîd'in sekr, fenâ, müşahede, miraç, aşk, marifet ve tevhit konusundaki sözlerinin fevkalade önemli olduğunu biliyorlar, bu yönden de onu kendilerine örnek alıyorlardı.

Diğer taraftan Ebu Sâid Ebu'l-Hayr, Attâr, Ruzbihân Bakli, Mevlana ve Câmî¹ gibi aşk ve vecde önem veren sufiler, özellikle; Bâyezîd'in şathiye denilen sözleri üzerinde durmuşlar, bu sözleri türlü şekillerde yorumlamışlar, açıklamışlar ve geniş kitlelere yansıtmışlardı. Bazı sufi yazarların sansüre tabi tuttukları şathiyeleri bu sayılanlar, hiç sansur koymadan, hatta biraz da allayıp pullayıp çevrelerine takdim etmişlerdir. Bâyezîd'in fikirleri asıl bunlar sayesinde yayılmış ve etkili olmuştur. Gazalî gibi büyük bir fikir ve inanç adamı bile onun etkisiyle yön değiştirmişti. Nitekim *el-Münkiz*'de bu hususu açıkça belirtmişti.

Bâyezîd'in tasavvufunu özü itibarıyla vahdetivücuttan ibaret görüp kendisini vahdetivücutçu görenlerin sayısı az değildir. Fakat bu doğru değildir. Bâyezîd'in tasavvufu sekr, fenâyı, aşkı ve marifeti esas alır. Bu hususlara dayanan bir tasavvufun özelliği sevenin her şeyi sevgilisi olarak görmesidir. Bâyezîd de her şeyi sevgili, yani Hak olarak görüyordu. Fakat bu, bir duygu meselesi idi. Kesinlikle bir varlık teorisi değildi. Her ne kadar Baklî'ye göre Bâyezîd "Heme ost" (Her şey odur.) demişse de onun bu sözden maksadı bir Tanrı âşığı olarak maşukunu her şey olarak gördüğünü ifade etmek olup kesinlikle bir tek varlık bulunduğunu anlatmak değildir. Daha sonra yaygınlaşan bir ifadeyle onu, tasavvufunu vahdetivücutçu değil, vahdet-i şuhûdçu bir tasavvuf

¹ Bâyezîd'de muhabbet, aşk, şevk ve vect çok önemli olduğu hâlde sema hiç bahis konusu edilmez. Zunûn gibi çağdaş sufiler semanın önemini belirttikleri hâlde Bâyezîd, sema konusunda susmayı tercih eder.

olarak görmek daha doğrudur. III/IX. ve IV/X. asırlarda İslam âleminde vahdetivücut arayanlar bunu bulamazlar. Bununla beraber vahdetivücuda dayanan bir tasavvuf ortaya çıkınca bu harekete mensup olanlar Bâyezîd'i kendilerinin selefi ve vahdetivücutun habercisi olarak görmüşlerdi ki o, böyle görülmeye ve anlaşılmaya son derece müsaittir. Zira her ne kadar Bâyezîd'in tasavvufunda vahdetivücutun açık bir ifadesi, sistemli bir izahı ve ısrarlı bir savunması yoksa da onu ret ve iptal eden herhangi bir ibare de yoktur. Başka bir deyişle Bâyezîd'in tasavvufu vahdetivücutu savunmuyor, bu doğru ama onu ret ve inkâr da etmiyor, bu da doğru. Bilakis onun tasavvufunda vahdetivücuda imalar vardır. Kur'ân'da bile bu tür imalar bulan vahdetivücut ehlinin Bâyezîd'i kendileriyle aynı tasavvuf anlayışına sahip bir sûfî olarak görmelerinden daha tabii bir şey yoktur.

Ünlü filozof-mutasavvıf Sühreverd-i Maktul (öl. 587/1191) çok eski zamanlarda eski İran'da semavi ve hak din üzere bulunan hikmet ehli bir zümrenin (hükemâ) bulunduğunu, başta Bâyezîd olmak üzere Sehl Tüsterî ve Hallac gibi sufilerin onların izleyicileri olduklarını, kendisinin de söz konusu hikmet anlayışını canlandırmaya çalıştığını söyler. Ona göre Bâyezîd, eski İran'da var olan ve vahye dayanan bir hikmet anlayışının temsilcisidir.² Bâyezîd'i böyle bir hikmet geleneğinin devamı ve zincirinin bir halkası olarak kabul etmek, onu Hint mistisizmini ve pantaizmini İslama aktaran bir mutasavvıf olarak görmekten daha doğrudur. Gerçekten de Bâyezîd'in tasavvufunda kadim hikmetten ve ananevi irfan-

² Suhterverdi, *Kelimetü't-Tasavvuf* isimli eserinde şöyle der: Eski İran'da bir cemaat (ümme) vardı. Bunlar hak yolda yürüyor, hak ile hüküm veriyorlardı. Hakîm ve faziletli kişilerdi, Mecusilere benzemezlerdi. Biz onların şerefli ve mutlu hikmetlerini *Hikmetü'l-İşrak* isimli eserimizde ihya etmiş bulunuyoruz. Bu hikmete Eflatun ve ondan önceki filozofların zevki (felsefe anlayışı) tanıklık etmektedir. bk. se Risale ez Şeyh-ı İşrak, Tahran, 1397, s. 117. Bâyezîd ve Hallac tevhit semasının ayları (yıldızları) idi. bk. *Mecmua-ı Musennefat-ı Şeyh-ı İşrak*, Tahran 1977, I, 469, 76, 259, 371, 374, II, 11, 12, 228, 255, 305.

dan gelen birçok şey vardır. Fakat o, bu hikmeti ve irfanı İslam'la ahenktar hâle getirmek için yeniden şekillendirmiştir. Bunu yaparken bir âlim veya filozof gibi değil; bir sûfi, bir derviş gibi davranmıştır. Yani kadim Doğu hikmeti ile İslam'ı özümleyerek manevi tecrübe ile bağdaştırmıştır. Bu sayededir ki Doğu kavimlerinin akın akın İslam'a girmeleri, aradıkları huzuru bu manevi iklimde bulmaları mümkün olmuştur. Söz konusu manevi iklimin en belirgin özelliği derin bir Allah aşkına, sıcak bir insan sevgisine, samimi bir din anlayışına sahip olması; bu iklimde hep şefkat, hoşgörü, saygı ve sevgi rüzgârlarının ılık ılık esmesidir. Bu iklimin havası âdetâ cennet havasıdır.

Bâyezîd'in felsefe ile ilgisi konusunda bir de menkıbe anlatılır. Et-Telvihât'ta Sühreverdi şöyle der: "Rüyada Eflatun'u överken gördüğüm Aristo'ya sordum: 'İslam hükeması arasında Eflatun'un mertebesine ulaşan biri var mı?' Hayır, diye cevap verince bildiğim İslam âlimlerini bir bir sayıp: 'Şu da mı, şu da mı onun mertebesinde değil', diye sormaya başladım. Sıra Bâyezîd, Tüsteri ve emsaline gelince sevindi ve dedi ki: 'Bunlar gerçek anlamda hakîmlerdir, resmî ve zahiri bilgiyi aşıp huzûrî ve ittisâlî bilgiye ulaşmışlar, bizim bilgi aldığımız kaynaktan bilgi almışlardır.'" (Şuşterî, Mecâlisü'l-Müminîn)

Abbas b. Ahmed, H 333 senesinde, Hz. Peygamber'i rüyada gördüğünü, onun huzurunuda Bâyezîd'in Farsça konuştuğunu, Hz. Peygamber'in bunları Arapçaya tercüme ettiğini söylemişti (Refî, 241).

Bâyezîd'in Menakıbnâmesi: Hakkında pek çok kaynakta bilgi bulunur. Sufilerin tabakat kitaplarından ve tasavvufa dair yazdıkları eserden başka İbn Hallikan'ın *Vefayat'ı*, İbnu'l-İmad'ın *Şezerât*, Zehebî'nin *Siyeru A'lâmu'n-Nübelâ'sı* gibi genel olarak Müslüman büyükleri hakkında bilgi ve

ren eserler de Bâyezîd'e yer verirler. Fakat Bâyezîd hakkında en geniş bilgi veren kaynak, hakkında düzenlenen menâkıbnâmedir, *En-Nûr min Kelimâtı Ebî Tayfûr, Kitabu'n-Nur fî menakibi Ebiyezid'l-Bistâmî* (K. Çelebi, II, 1468), *Er-Risâle fî Menakibi'l-Bistâmî* ve *Menakibu'l-Bistâmî* gibi isimler verilen menakibnâmenin bugün elde mevcut olan nüshası her ne kadar Arapça ise de bunun aslının Farsça olduğu muhakkaktır. Nitekim Keşfü'z-Zunûn'da (II, 1841) bu menakibnâmenin Farsça olduğuna, Yusuf b. Muhammed isminde bir zat tarafından düzenlendiğine işaret edilmiştir. Ancak burada sözü edilen Yusuf b. Muhammed'in bu menakibnamenin derleyicisi değil, müstensihî olması lazım gelir. Zira İbnu'l-Cevzî'nin *Telbisu İblisi* başta olmak üzere birçok eski kaynak menkıbenâmenin *Ebu'l-Fadl Muhammed b. Ali es-Sehlegî*'ye (öl. 476/1083) nisbet etmektedir. Ancak Sehlegî'ye nisbet edilen ve bugün elde mevcut olan Arapça menakibnamenin, Yusuf b. Muhammed'e nisbet edilen ve bugün elde mevcut olmayan Farsça menakibnamenin Arapça tercümesi olması da muhtemeldir.

Bâyezîd'in ne ölçüde Arapça bildiği hakkında elimizde açık bilgi yoktur. Ancak onun öğrenim gördüğü, bu arada Arapça öğrendiği, o sırada Bistam'da yerleşmiş bulunan Arap mühacirlerle dostluk kurduğu dikkate alınırsa Arapça bildiği ama kendi dili olan Farsça konuşmayı tercih ettiği söylenebilir. Serrac'ın *Luma*'sında da işaret edildiği üzere Bâyezîd fikirlerini Farsça ifade ettiği için bu sözleri, Cüneyd-i Bağdadî için Ebu Musa Arapçaya tercüme etmişti. Her hâlde Bâyezîd hayatta iken onun büyük bir velî olduğuna inanan müritleri sözlerini, hâllerini ve hareketlerini büyük bir özenle kaydetmişlerdi. Bu kayıtların bir kısmı Arapça olsa bile büyük bir kısmı Farsça idi. Daha sonra kayıtlar bir araya getirilerek *Bâyezîd Menkıbnamesi* vücuda getirilmiş, bilahare

bu eser, Arapçaya da tercüme edilmişti. Attâr'ın *Tezkiretü'l-Evliyası*'nda yer alan ama Arapça menkıbnamede bulunmayan bazı ifadeler de bu görüşü doğrular mahiyettedir.

Feriduddin Attâr *Tezkiretü'l-Evliya*'da Bâyezîd'e geniş yer ayırmıştır. Bâyezîd hakkında bilgi verirken Şeyh-i Sehlegî'nin adını da anar (s. 166). Öyle anlaşılıyor ki Attâr başka kaynaklardan da yararlanmıştı. Bu kaynaklar şifahi rivayetler olabileceği gibi menakıbnamesinin Farsçası da olabilir. Attâr parlak üslubu ve akıcı ifadesiyle Bâyezîd'i fevkalade güzel bir şekilde tasvir etmiş, hayal gücü ile süslediği menkıbeleri çekici ve etkileyici hâle getirmişti. Tasavvuf muhiti Bâyezîd'in Arapça menkıbenamesinden uzun bir süre haberdar olmamıştı. *Menkıbenâme*'nin çok az nüshasının bulunması da fazla ilgi görmediğini göstermektedir. Bunun sebebi Bâyezîd'in bütün menkıbelerinin fazlasıyla hem de gayet akıcı ve sürükleyici bir ifade ile *Tezkiretü'l-Evliya*'da yer almış olmasıdır. *Tezkiretü'l-Evliya*'nın Farsça olması, Türkçe tercümelerinin de bulunuşu Arapça menkıbnameye olan ilgiyi azaltmıştı. Arapça menkıbenamenin mevcut olmayışı Bâyezîd hakkındaki bilgilerin fazla eksik olmasına sebep olmamıştı. Bununla beraber 1949'da Kâhire'de Abdurrahman Bedevî tarafından *Şatabatu's-Sufiyye* adıyla yayımlanan Bâyezîd'in *Menakıbnamesi* son derece faydalı olmuştur.

Bedevî'nin yayımladığı *Şatabatu's-Sufiyye*'de şu metinler yer alır:

- a) *Tasavvufta Şatab* - A. Bedevî, s. 1-49.
- b) *Bâyezîd Menakıbnamesi*, (Kitabu'n-Nûr) Sehlegi, s. 51-187.
- c) *Risale fî hükmî Şatabî'l-Veli*, Nablûsi, s. 191-199.
- d) *Mir'atu'z-Zaman*'dan Bâyezîd'le ilgili kısım, Sıbtu İbni'l-Cevzi, s. 203-212.
- e) *Tas-Bal-Kıl Meselesi*, s. 213-215.
- f) *Nafabat'tan Bistâmî'nin Hayatı*, Câmi, s. 216-217.

g) *Bâyezîd-Râhib Hikâyesi*, s. 218-222.

h) *Tabakatu's-Sufiye'de Bâyezîd*, Sûlemi, s. 223-224.

Bâyezîd'in şathiyeleriyle ilgili olmak üzere Serrac'ın *El-Luma'* da, Baklı'nın *Şerb-i Şathiyât*' da verdikleri bilgiler de önemlidir. Bunun dışındaki kaynakların Bâyezîd hakkında verdikleri bilgiler geniş ölçüde menkıbename ile Attâr'a dayanır ve çoğu zaman aynı bilgilerin tekrarından ibarettir.

Son zamanlarda Bâyezîd hakkında kaydedilmeye değer bir çalışma da Abdurrefî Hakikat tarafından yapılmıştır. *Sultanu'l-Ârifin Bâyezîd-i Bistâmi* (Tahran, 1361) isimli eseri beş yüz sayfadan müteşekkil olup Bâyezîd hakkında Sûlemi'den Muhammed İkbâl'a kadar bilgi veren bütün nazım ve nesir parçalar derlenmiştir.

Bâyezîd hakkında kaleme almış olduğumuz bu eser *Menâkıbnâme*'de ve *Tezkiretu'l-Evliya'* da yer alan bütün bilgileri ihtiva eder. Bunun çok az istisnası vardır. Bunun yanısıra diğer kaynaklarda gördüğümüz Bâyezîd'le ilgili menkıbeleri de aktardık. Denebilir ki Bâyezîd hakkında Arapça ve Farsça kaynaklarda mevcut bütün bilgiler, bu eserde bir araya getirilmiştir. Millî irfana bu bilgi ve menkıbeleri kazandırmaya bizi vasıta kılan yüce Mevlâ'ya hamdüsenaalar olsun.